

*Әл – Фараби атындағы Қазақ Ұлттық
Университеті*

Тақырыбы:Құтыру

Орындаған:Досмұқамет Д.Б
Тексерген:Даниярова А.Б

Жоспары:

- 1.Этиологиясы
- 2.Эпидемиологиясы
- 3.Клиникасы
- 4.Диагностикасы
- 5.Алдын алуы

Құтыру – орталық ми-жүйке жүйесін зақымдайтын аса қауіпті жұқпалы ауру. Бұл індетпен адам және барлық мал түлігі ауырады. Индет қоздырғышы сау адамға және малға құтырған иттен, қасқырдан, түлкіден, қарсақтан, мысықтан сілекей арқылы жұғады. Аурудың тез өршуі жарақаттың тереңдігі мен ондағы вирустың мөлшеріне тығыз байланысты. Аурудың жасырын кезеңі 3 апта, кейде 3 айға созылады.

Этиологиясы:

Құтырудың вирустық этиологиясын 1903 жылы П.Ремлэнже дәлелдеді

Rabieslyssavirus

[рабдовирустар](#) тұқымдастығының [лиссавирустар](#) туыстастығын а жатады. Барлық рабдовирустар секілді оқ пішінді.

Вириондарының ұзындығы 180 нм, көлденеңі 75-80 нм. Өсіп келе жатқан тауық және үйрек эмбриондарында, кейбір торшалардың өсінінде өсіруге болады. Бұл вирустың екі негізгі антигендері бар. Еритін S-антиген (капсид нуклеопротеиді) - барлық құтырық вирустарына ортақ және V-антиген (вирионның сыртқы қабығындағы гликопротеид) вирустың әрбір жеке титріне тән.

Соңғы антигенге байланысты құтыру вирустары 4 сереворға бөлінеді. Индет кезінде кездесетін және лабораториялық құтыру вирустарының көпшілігі бірінші сереворға жатады. Басқа сереворлары әзірше тек Африкада бөлініп алынған. Құтыру вирусы 60 градус кезінде 10 минут өткенде 100 градустан бірден белсенділігін жоғалтады. Төменгі температураға төзімді болады да, тоңазылтқыш қатырылған мида айлап сақталады. Шіри бастаған материалда 2-3 апта бойы тіршілігін жоймайды. Қолданып жүрген дезинфектанттардың кәдуілігі концентрациясы: 1-2% лизол ерітіндісі, 2-3% сілтілер, формалин және хлорамин вирусты тез арада белсенділігін айырады.

Эпидемиологиясы:

Құтыру ауруы көне заманнан белгілі, жер беті кеңінен тараған зоонозды инфекция. Құтырумен барлық жылыққанды жануарлар ауруы мүмкін. Дегенмен, таралу механизмінің ерекшелігі (тістеу арқылы) байланысты табиғатта вирустың айналуын жабайы және етқоректі үй жануарлары, соның ішінде ит, қасқыр, түлкі, мысықтар т.б қамтамасыз етеді. Құтырудың табиғи ошақтары барлық жерде орналасқан.

Адам эпидемиялық үрдістің кездейсоқ тобы болып келеді, сондықтан табиғатта вирустың айналымына қатыспайды. Құтыру вирусы сілекей бездерінде жинақталып ауру кезінде және жасырын кезеңнің соңғы күндерінде бөлінеді. Қоздырғыштың таралу механизмі-тікелей қатынасты, негізінен тістеген кезде, сирек зақымдалған терінің сілекейленуінде. Инфекция көзі ретінде ауру адамның рөлі өте төмен, дегенмен құтыру вирусы оның сілекейінде болады. Адамнан адамға жұғу тек бірнеше жағдайда кездескен.

Клиникасы:

Аурудың белгілері – адам тынымсызданып, судан, жарықтан, желден қорқатын болады. Қан айналымы мен тыныс алуы бұзылады.

- Тістеген жер ауырып,ысиды;
- Алқынып демалады,түрі жаңа ғана жылаған адам сияқты болады;
- Ауырсынып және қиналып жұтынады,аузының сілекейі қоюланып,желімдесе береді;
- Адамды үрей билейді,ашуланшақ келеді,құтырынып,алас ұрады;
- Өлім алдында талма ұстап,дене құрысып сал болып қалады.

Патогенезі:

Жұққаннан бастап аурудың басталуына дейін 15-45 тәулік өтеді, кейде 3 ай, кейбір жағдайларда жылдан асады. Инкубациялық кезеңі тістеген кездегі енген вирустың мөлшері мен вируленттілігіне, тіндердің зақымдалуына байланысты. Ауру ауыр клиникалық жағдаймен және 100% өліммен аяқталады. Құтырма вирусы енген жерінен бастап сұйықтық ағымымен жүйке бағанасы арқылы орталық жүйке жүйесіне және қан мен лимфаға жетіп көбейеді. Жүйке жүйесінің зақымдалуынан сіресу, сілекей мен тердің көп бөлінуі дамиды. Өлім бірінші 5-7 тәуліктен соң аэрофобия, гидрофобия, салдану, сіреспе көріністерімен байқалады.

Диагностикасы:

- 1) Гистологиялық әдіс аммонов мүйізінде және Гимза, Манн, Туревич әдісімен боялған сілекей бездерінде Бабеш-Негри денешіктерін анықтауға негізделген.
- 2) Иммунофлюоресценция әдісі қайтыс болған адамдар мен жануарлардың миынан және сілекей бездерінен вирусты антигендерді анықтауға негізделген. Бұл әдіс басқа әдістермен салыстырғанда сезімтал және тез.
- 3) Биологиялық әдіс құтырма вирусын мәйіттің миынан, сілекей безінен және сілекейінен бөліп алу арқылы анықталады.

Алдын алу

- 1)Құтыруды деп сезік туғызған кез келген хайуанды өлтіріп, көміп тастаңыз (немесе бір апта бойы үйшікте ұстаңыз);
- 2)Иттерді вакцина жасау жөніндегі шараларға қатысыңыз;
- 3)Ауырған сияқты көрінген немесе мінезінде өзгеріс болған кез келген хайуаннан бала-ларды аулақ ұстаңыз.
Ауырған сияқты көрінетін немесе мінезінде өзгеріс бар хайуандарға көңіл бөліп, барлық сақтық шараларын қолданыңыз. Тіпті ол ешкімді тістеп қаппағанда да оның сілекейі дененің кесілген немесе жырылған жеріне түссе құтыру туғызады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- 1.Ахметов, Ж.Б. Патологиялық анатомия /Ж.Ахметов,- Алматы,Ана тілі,1993.
- 2.Махышев, Т.Құтыру ауруын алдын алу/Жаршы/2001.
3. Махышев, Т.Құтыру ауруының таралуы/Жаршы/2002.
- 4.Бакулов, И.А.Индеттану және микробиологиялық негіздері/И. А.Бакулов.-Алматы.:Қайнар,1993.